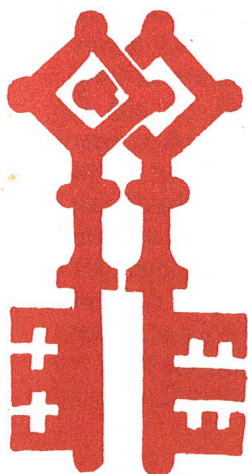
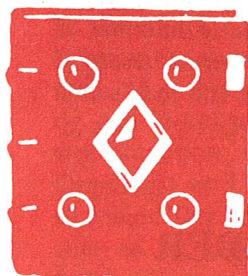


RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1 / februar 1996

ISSN 0903-6113



Bevis din magt, o Jesus Krist!
som alle herrers herre est,
beskærm din arme kristenhed,
dit navn til pris i evighed!

Vor trøster god, Gud Helligånd,
forén Guds folk i fredens bånd!
Stat med os i vor sidste nød,
led os til livet fra vor død!

Salmebogen nr. 296,2-3.

Fællesskabet Kirkelig Fornylse arbejder, som navnet antyder, på fornyelse af Kirken hos os. Men det er der også andre, der gør. Redaktionen af Reformatio anser det f. eks. for at være kirkelig fornyelse, at ca. 80 præster, alle af mandkøn, mødtes på Børkop Højskole den 21. august 1995 til et landskonvent. Hovedtaler var generalsekretær Anfinn Skaaheim, Indre Mission i Norge. Hans foredrag bringes her i bladet, og dette nummer af Reformatio sendes til alle deltagere i landskonventet. Hvis der er læsere af Reformatio, der vil være med til at dække udgifterne hertil, kan man sende et beløb til Giro 2 08 81 42 (se venligst bladets bagside).

OMKOSTNINGENE MED Å VÆRE PREST OG LEDER I EN ROMSLIG OG PLURALISTISK FOLKEKIRKE

Foredrag af generalsekretær i det norske Indre Mission, Anfinn Skaaheim, holdt den 21. august 1995 på Børkop Højskole ved et præstekonvent.

Når vi skal komme inn på omkostningene ved prestetjeneste i kirken er det viktig å klargjøre hva vi vil med det. Vi kan gjøre det på en pessimistisk og lite utfordrende måte, noe som fører oss inn i en defensiv holdning til den situasjonen vi kirkelig sett står oppe i. Derfor vil min tale om omkostningene være knyttet opp til de ulike utfordringer vi møter i vår kirkelige situasjon. Dette er selvsagt noe problematisk for meg i dansk sammenheng, siden jeg ikke kjenner forholdene her så godt som dere. Likevel håper jeg at erfaringer og synspunkter fra norsk kirkelighet kan være til noe hjelp i den situasjonen dere som prester står oppe i her i Danmark.

Noen problemstillinger er viktige å ha med fra starten av når det

gjelder spørsmålet om hvilke omkostninger vi taler om, hva det er som skaper dem og hvilke av disse som er nødvendig og hvilke som ikke er det. Dette henger igjen sammen med spørsmålet om hva som er vårt oppdrag som kirke og hva det er som fremmer dette oppdraget. I den sammenheng må vi ha fokus på hvilke omkostninger vi må ta for å gjøre det vi er kaldt til. Faren er nemlig at først og fremst er opptatt med omkostningene i seg selv og rendyrker dem. En kan få en holdning som går ut på at omkostningen skal være der, og jo mere motstand en får, dess bedre. Dermed får de en egenverdi som de ikke skal ha. En kan komme til å spørre om en er villig til å bære omkostningene uten å ha klart for seg hvad de skal være godt for.

Derfor må vi spørre oss: Hva er det oppdraget kirkens Herre har kalt oss til? Hvordan skal dette utføres på beste måte i vår kirkelige situasjon?

Skal vi svare godt på slike spørsmål, må vi kjenne både oppdraget og den kirkelige og samfunnsmessige situasjon vi befinner oss i. Oppdraget er å formidle Guds ord til folket. Det er det livgivende ord som en er avhengig av for å bli frelst. Vi er sendt til verden med dette ord som kirke. Oppdraget vårt er bestemt av det. Vi lykkes i dette så sant det føres til tro og åndelig liv. Vi skal forkynne dette ordet uavkortet, vise hva det betyr og la våre liv preges av det. Det innebærer vilje til å møte mennesker der de er med det budskap de trenger. Det er budskapet om Guds kjærlighet, hans forsoning i Jesus Kristus og hans ønske om å skape troen i våre hjerter ved Den Hellige Ånd. Det dreier seg om sann formidling av lov og evangelium til dom og frelse. Dette skal formidles på en slik måte at det når enkeltmennesker og bestemmer forholdet mellom mennesker.

I tenkningen omkring dette har jeg selv fått mye hjelp av å ta utgangspunkt i kirkens kjennetegn slik Luther presenterer dem i boken: Om Konsilier og kirken. Han taler først om *Ordet og sakramentene*, altså nådemidlene i funksjon. Ut fra CA art.VII er som kjent kirken definert som de troendes forsamling der Ordet forkynnes rett og sakramentene forvaltes rett. Videre taler

han om *nøklemakten*, altså praktiseringen av det Jesus kalte sine disipler til, nemlig å binde og løse. Det er tale om en forkynnelse som både setter fri fra og fastholder i skyld. Det neste er *forkynnerembetet* som tegn på kirken, altså dette at det i kirken er ordninger når det gjelder forkynnelse og ledelse i menigheten ifølge Guds ord. Videre nevnes *bønnen* som er kirkens svar på Guds tiltale. Kirken kjennetegnes av de troendes forsamling som er samlet for Guds ansikt. Det siste som nevnes er "*det hellige korsets klenodium*". Her er det tale om martyriet, villigheten til å ta omkostningen av tjenesten som er beskrevet overfor. Disse 7 kjennetegn på kirken skal også bestemme hvordan kirkens oppdrag skal oppfattes og gjennomføres.

Dette skal så gjøres i en *rommelig og pluralistisk* kirke. Spørsmålet er hva en mener med slike uttrykk. For de fleste er dette positive begreper. Kirken skal være rommelig, ikke trang og innestengt. Videre skal kirken være pluralistisk. For mange er det et ideal. Der skal de forskjellige syn og holdninger brytes eller leve i fredelig sameksistens innenfor den samme kirkestruktur. Kirken skal være fordragelig. I utgangspunktet er dette noe positivt. Likevel vet vi at det er i forhold til dette problemene kommer når en ønsker å være en sann kirke. Pluralismen er i seg selv noe som let utstøter. Det er alltid noen som må betale regningen og må bære omkostningene. Problemet for

pluralismen er de som står for noe og som ønsker å hevde at noe er rett og noe galt. Krisen blir synlig i det øyeblikket noen ønsker å ta konsekvensen av en slik holdning. Pluralismen fører lett til den holdning at alle syn er like gode, med unntak av det syn at ikke alle syn er det! Eller som det ble sagt i forbindelse med beskrivelsen av eet politisk miljø i Norge: "Du skal mene mye og sterkt, men du må ikke mene noe annet!". Pluralismen blir fort flertallstyrrani. I kirkelig sammenheng har vi mange eksempler på at det er tilfelle.

Hva menes så med rommelig? Noen vil si at en rommelig kirke er en kirke der det er høyt under taket, hvor det er bredde og ingen er opptatt med å sette opp skillevegger. Nå blir dette ofte beskrevet slik at vi får en følelse av at det ikke bare skal være høyt under taket, men at det ikke skal være noe tak i det hele tatt. En får også inntrykk av at det ikke bare er vanskelig å akseptere skillevegger, men i det hele tatt at kirken skal har noen vegger. En kan bli fristet til å sitere fra en debatt om den åpne folkekirke i Norge, hvor en uttrykte seg slik: "Den mest åpne kirke i Norge er kirkeruinene på Hamar, der er det verken vegger eller tak, altså ingen begrensning. Men der er det heller ikke noen kirke, bare ruiner." Den kan ikke brukes, for den er ikke noe sted å være for en kristen menighet. Kirken må ha tak og vegger. En skal ikke være så opptatt med at det er

bredde og høyde under taket, men hvordan det er å være i denne kirken for de som trenger den. Kanskje vi kommer nærmere et sant kirkelig ideal i mange av de nære kristne fellesskap som vi finner i begge våre kirker, eller for å sitere en tidligere radiokåsør som uttrykte det slik: "Det var lavt under taket i de gamle pietisthjemmene på Vestlandet, men det var varmt der inne!"

Når kirken skal beskrives, må en også våge å beskrive vegger og tak slik at den trer fram som en kirke. Samtidig er det viktig at utgangspunktet for beskrivelsen er riktig, nemlig kirkens 7 kjennetegn, slik reformatorene uttrykte disse. Så får vi våge å stå for det, selv om noen vil kritisere oss for takhøyden eller er opptatt med å flytte eller rive ned veggene.

Men hva blir så omkostningene ut fra slike forestillinger om kirkens oppdrag og kjennetegn? For det første er det viktig at vi forkynner Ordet slik det er. Vi må være bevisst på at det ikke er oss selv som bestemmer hva vi skal forkynne. Budskapet er gitt os, og det er vi forpliktet på. Det er også dette ordet Guds løfter er knyttet til. Vi råder ikke over det, det er Ordet som skal råde over oss! Vi er herolder og vitner som prester og ledere.

Så må vi også være villige til å bære omkostningene dette kan påføre oss når vi skal forkynne hele Guds råd til frelse. Det kan koste å forkynne Ordet om omvendelse slik

at mennesker ikke går fortapt. Det kan også ha sin pris og kalle mennesker til å erkjenne sin synd og ta imot tilgivelsen ved Guds nåde alene. Her må en altså være villig til både å forkynne dette budskapet og å avvise en forkynnelse som fornektet det. Det betyr villighet til å si både et ja og et nei. Det var denne villighet som kom til uttrykk i det såkaldte Calmeyergatemøtet i Oslo i 1920 da kampen mot den liberale teologi startet for fullt i Norge. De la der opp en strategi for å bekjempe den teologien som undergravde kirkens bekjennelse og dermed var en trussel for kirkens sanne kjennetegn. Her var det ikke nok med bare ord, det måtte konkret handling til. Der ble utformet en strategi hvor en også var villig til å si nei: En skulle ikke inngå frivillig samarbeid med dem som hadde brutt med Bibelens autoritet. En skulle våke over at tillitsmenn og arbeidere kun ble valgt fra folk som uforbeholden stilte seg på Skriftens grunn etter vår bekjennelse. Videre nevnes det i budskapet fra Calmeyergatemøtet hvor viktig de kristelige frivillige organisasjonene er i denne sammenheng. Det ble gitt oppfordring til å satse på kristne skoler, kristen presse og ikke minst en bevisst offensiv utdanning av prester ved Menighedsfakultetet. Dette var en strategi som tok følgene av at kirken skal ha både vegger og tak og ha klare synlige kjennetegn.

Anvendelsen av en slik strategi er blitt aktualisert i vårt land de sene-

re år innen *samlivsetikken*. Det begynte med at en av biskopene kom med uttalelser som gikk i retning av akseptering av samboerforhold og homofilt samliv. På bakgrunn av en delt innstilling fra et utvalg angående homofili delte bispekollegiet seg i to grupper. Et flertall på 8 støttet kirkens tradisjonelle syn, mens et mindretall på 3 ville åpne for homofilt samliv. De foreslo velsignelseshandlinger for slike par og formell akseptering av homofilt samboende i kirkelige stillinger med åndelig ansvar. Dermed vard det duket for en offentlig og synlig splittelse i kirken fra toppen av kirkens formelle struktur. Det var første gangen vi har opplevd en delt uttalelse fra Bispemøtet i et læremessig spørsmål. Dermed oppsto en situasjon der både kirkelige leder, prester rundt omkring i landet og mange lekfolk ble nødt til å stå frem og markere sitt syn med de omkostninger som ligge i dette. Flere prester sto frem og frasa seg sin biskops åndelige tilsyn. Etter hvert gjorde også enkelte menighetsråd dette. I Nård-Hålogaland bispedømme kom 33 av 39 menighetsråd ut med en uttakelse som tok avstand fra deres egen biskops syn i dette spørsmålet. Kirkerådet kom med en svært klar uttalelse som faktisk i innhold var sterkere enn uttalelsene fra Bispemøtets flertall. På høstens Kirke møte regner vi med det blir et klart flertall for å avvise forslaget som er kommet om akseptering av praktiserende homofili. Slik sett kan en

vel si at kampen fra bibeltro side i første gang er vunnet.

Nå har selvsagt denne saken også en annen side, nemlig hvordan dette vil fungere på lengre sikt. Vi har sett i spørsmålet om kvinnelige prester at et flertallssyn i slike spørsmål fort kan snu seg til et mindretallssyn. Videre merker vi at media er på mindretallets side, og i noen tilfeller har kjørt temmelig hardt ut mot dem som her står for et bibelsk syn. Det gir signaler om hva vi kan vente oss i en tid fremover. Det er allerede nå mange prester som har merket presset fra lokale medier der de utfordres til å stå offentlig frem med sitt syn og dermed stille seg lagelig til for hugg.

På grunn av dette har det for noen av oss vært viktig å markere at disse som nå prøver å innføre et annet syn på samboforhold og homofilt samliv, ikke representerer hovedtyngden av det aktive kirkefolk i Norge. Av den grunn arrangerte vi for to år siden en såkalt "Vannskillekonferanse". Det var en teologisk og kirkelig konferanse der vi ønsket å sette søkelyset på hvor de dypereliggende teologiske skiller går i vor kirke. Vi mener nemlig at dette nye synet på samlivsetiske spørsmål egentlig bare er et symptom på et dypereliggende teologisk skille som hele tiden har vært der, men som nå har kommet til overflaten i disse spørsmål. Det er et skille som generelt sagt går mellom de to teologiske retningene representert ved Menighetsfakultetet og

Det teologiske fakultet ved Universitetet.

Det har vært viktig for oss å vise at det her prinsipielt går et dypt skille som fort kan slå ut på andre områder, ikke bare innenfor etikken, men også innen dogmatikken. Derfor er det ekstra viktig å være på vakt og være villig til å ta de skjæringene som en må ta for å demme opp for en ubibelsk teologi og veiledning. Uansett hva omkostningene er i dag må vi regne med at de blir større i fremtiden. Det er her tale om synspunkter som får støtte av et samfunn som blir mer og mer sekulært og fremmed for tanken om at Gud er en autoritet som står over oss og som i sitt ord har åpenbart hva som er galt og rett.

Dette aktualiserer spørsmålet om vårt ansvar overfor samfunnet generelt. Jeg tror at vi som kirke i større grad må være villig til å ta ansvar for samfunnsutviklingen, ikke minst når det gjelder samfunnsmoralen. Dette har særlig aktualisert seg i abortspørsmålet. Det er noen iblant oss som ikke bare har sagt dette er et dramatisk viktig tema som handler om menneskeverdet og de fundamentale menneskerettigheter ut fra hva vi finner i Guds ord. Biskop Per Lønning gikk av i protest med øyeblikkelig virkning da loven om fri abort ble vedtatt av Stortinget. Det var en markering av alvoret i situasjonen som gjorde dypt inntrykk. Her fikk vi et signal om at en ville bære omkostningene ved et syn en

hadde på den nye loven. Nå må det vel sies at effekten av dette i stor grad ble borte da den samme biskop senere lot seg utnevne i et nytt embete av den samme regjering som han hadde markert sin holdning til ved å gå av.

Derfor er det en annen som har blitt symbolfiguren for dramatikken i situasjonen og som har vært villig til å bære store omkostninger når det gjelder å trekke konsekvenser av sitt syn. Det er presten Børre Knudsen. Ved å innføre legalisering av abort generelt, mente han at statsstyret har avsatt seg selv som kirkeledelse. Han tok konsekvensen av det ved å nekte å la seg betjene som prest av staten og være offentlig tjenestemann. Dette førte til at han ble fradømt sit embete. Han har siden gjennom dramatiske virkemidler stått frem for å formidle sitt syn på abortloven på en slik måte at han også er blitt idømt fengselsstraff. Både hans aksjonsformer og måten han er blitt behandlet på, har vekket sterke følelser. Han er i aller høyeste grad en kontroversiell person. Likevel er det interessant å legge merke til at de omkostninger han slik sett har tatt på seg, har gitt helt klare resultater. For det første har hans holdning og aksjoner holdt abortdebatten levende. Videre har det ført til at stadig flere stiller spørsmålstegn ved om vi er på ret vei i denne saken i vårt samfunn. Også fra sekulært hold har det kommet klare støtte-erklæringer til ham. Det er gitt uttrykk for stor respekt

for den integritet som han gir uttrykk for ved at han er villig til, ikke bare med ord ta avstand fra den nye abortloven, men også i handling ta omkostningene med dette synet. En journalist som betegner seg selv som ateist skrev en bok om Børre Knudsen som er en sterk støtte til ham og hans kamp mot abortloven. Boken heter: "En prest og en plage". Boken beskriver de spenninger som oppstår når noen setter usminkede ord på hva denne saken egentlig dreier seg om, nemlig at det er en kamp mot den uhyrlighet at det hvert år tas tusenvis av liv ved våre sykehus, uten at det finnes en eneste lov som kan beskytte disse aller svakeste iblandt oss.

Selvsagt fører dette til en debatt om hva slags omkostninger som er nødvendig og hva som er tjenlig. Det har vært sterke reaksjoner mot en del av aksjonsformene til Børre Knudsen og hans venner, og egentlig med god grunn. Det er ikke sikkert at alle disse aksjonsformene fungerer som de skal. Det er heller ikke sikkert at de omkostningene som har vært tatt, er nødvendige for saken skyld. Men likevel skal vi være forsiktig med å kritisere. Børre Knudsen har vist vilje til å ta omkostningene. Det dreier seg om å lyde Gud mer enn mennesker. Det er nemlig slik som Børre Knudsen selv sier: "Er du prest skal du stå på livets side". Du må stå der i front, og si nei til alle som tar liv og viser forakt for livets Herre på den måten. Slik sett har

han vist at det å være kirke i denne verden, betyr å være villig til å stille seg på de svakestes side og betale prisen i en slik kamp. Men neskelig sett blir det en kamp mot overmakten, nemlig et statsstyre som her bevisst har satt seg op imot Guds vilje. Da blir det ikke så viktig å diskutere Knudsens metoder. Da blir det avgjørende å spørre oss selv hva som er vår rolle i denne kampen for livet. Dette er noe som dere også her i Danmark har fått merke gjennom den demonstrasjonen som en del av dere prester gikk i spissen for nylig.

En sann kirke kjennes videre på at den forvalter sakramentene på en rett måte. Dette er en aktuell problemstilling, ikke minst her i Danmark, hvor dere har hatt en debatt om prestens rett til å nekte dåp i de tilfellene foreldrene bevisst ikke ønsker å opplære barna i kristen tro. Hvordan dere skal forholde dere i en slik situasjon, må dere selv finne ut av. Uansett dreier det seg om troskap mot ham som gav befalingen, ikke bare om å døpe, men også å lære. I sin helhet er vi kalt til å lyde dåpsbefalingen med de følger det får med tanke på at de som døpes, skal opplæres i den tro de døpes til. Her oppstår lett en konflikt mellom det oppdraget en har fått, og de forventninger som en møter i en folkekirke. Det er grunn til å tro at vi vil se mer av omkostningene på dette området i tiden som kommer for alle prester som vil være tro mot ham som gav befalingen.

For oss er dette spørsmålet om sakramentforvaltningen blitt aktualisert gjennom en bestemt episode hvor en prest nekte en lege nattverden. Legen hadde offentlig stått frem og forsvart fri abort og selv praktisert den. Her dreier det seg om forvaltningen av nøklemakten, som jo er et av kirkens kjennetegn. At det her oppstår konflikter og at en her må bære omkostninger, er ikke vanskelig å se. En kan selvfølgelig diskutere hva som er en klok måte å håndtere slike vanskelige følelsesladete situasjoner på, men den prinsipielle utfordringen i dette blir stående uansett. Det er nemlig et spørsmål om det er mulig i en såkalt romslig og pluralistisk kirke å bedrive kirketukt. Skal binde- og løsefunksjonen bare gå opp i en generell forkynnelse av lov og evangelium, eller skal det få konsekvenser for forvaltningen av sakramentene? Denne presten fikk ikke støtte fra sin biskop. Tvert imot arrangerte denne en gudstjeneste for å gi den nevnte legen nattverden. Dermed oppstår det en virkelig smertelig situasjon. Presten blir altså offentlig kritisert av sin egen tilsynsmann for noe han ut fra sin samvittighet mente at han gjorde rett i, og som han kirkerettslig hadde anledning til å gjøre.

Enda mer problematisk blir situasjonen når Bispemøtet senere vedtok at en prest ikke skal ha anledning til å bedrive kirketukt i forbindelse med nattverden uten først å få klarsignal fra sin biskop. I realiteten betyr dette at presten her

fratas retten til forvaltning av Ord og sakrament som man ble overdradd ved ordinasjonen når det gjelder konsekvenser i retning av kirketukt. Prinsipielt sett er dette svært tvilsomt og påfører prester omkostninger som de fra kirkelige hold burde være spart for. Men dette er en sak om illustrerer hvor komplisert det er for en kirke, som både er statskirke og folkekirke, å ta vare på sitt primære anliggende og oppdrag på en måte som gjør at kjennetegnet på kirken trer tydelig frem. Hva slags omkostninger dette vil påføre kirkens tjenere i fremtiden, er det ingen som vet, men vi har sett en del tegn på at dette blir et økende problem innen kirken i tiden som kommer.

Nå kan en likevel spørre om dette gir grunn til mismot. En kan fort bli grepet av mismot når en ser utviklingslinjene i noen av disse sakene. Jeg håper ikke at et slikt mismot brer seg i kirken blant dem som ønsker å stå på Skrift og bekjennelse. Det er heller ikke grunn til det ut fra reaksjonene vi møter i kirken og i samfunnet. Her er nemlig ikke bildet så entydig som media ofte vil ha det til. En skal ikke så lett la seg skremme til å tro at alt og alle er imot en. Det er i mange lag i befolkningen økende forståelse for at en kirke må få være kirke på sine premisser. Kirken har et budskap som ikke skal formes av verden, men som skal gis fra kirkens Herre. Kirken skal stå for noe og den skal stå for det Guds ord sier. Det er en holdning

som stadig flere gir uttrykk for, i alle fall i vårt land.

Jeg var for en tid siden med i en TV-debatt om forslag til ny ekteskapsordning. Det ble foreslått at en ikke skulle love evig troskap ved borgerlig vielse. Jeg trodde jeg var den eneste som sto for det jeg ut fra Guds ord mente var rett i denne saken, men der tok jeg feil. Fra ytterste radikale venstre kom det utsagn hvor jeg fikk sterk støtt på at ekteskapet bør være et livslangt forpliktende forhold, at utroskap er en alvorlig krenkelse av den annen part og at det er barna som i stor grad blir de skadelidende. En undersøkelse som nylig ble gjort kjent hos oss, viser at over halvparten av befolkningen mener at kirken ikke bør akseptere å ha samboende homofile i kirkelige stillinger. Mange flere eksempler kunne nevnes. Det er mulig å merke en økende forståelse for at kirken står for noe viktig og sentralt, og at den ikke kan la seg forme av tidsånden. Nå er det selvsagt ikke verden som skal fortelle oss hva vi skal si og hva vi skal stå for. Men det er grunn til å legge merke til de signaler vi får på at mange mennesker er opptatt med at kirken må være tro mot sitt oppdrag ut fra Guds ord og ikke prøver å tilpasse seg flertallsmeningene i sak etter sak. Det er mange som har gitt uttrykk for at de har forakt for en kirke som er redd for å stå frem ut fra det ord den er forpliktet på.

Så får vi håpe at en ny besinnelse på kirkens kjennetegn kan hjelpe

oss til å bli bevisst og klar når det gjelder det oppdrag vi har fått som prester og ledere i våre folkekirker. Vi må være villige til å ta konsekvensen av dette oppdraget i ord, holdning og handling. Dette kan gi omkostninger, for noen av oss store

i tiden som kommer. Men da er det omkostninger som er nødvendige for å fullføre tjenesten med Ord og sakrament. Det er en del av de kår den sanne kirke lever under i denne verden.

"Præsten i tjeneste" - 1996

af pastor Peter Østerby-Jørgensen, Galtrup.

Almindeligvis står jeg op omkring kl. 6,30. Børnene skal jo i skole til tiden. Når flokken er klædt på, samles vi om morgenbordet i køkkenets spisekrog. Der beder vi vor morgenbøn efter Luthers anvisning og gammel grundtvigsk skik: med ordene af vor Herres egen mund: dåbspagten og Fadervor. Hvis vi kan nå det, synger vi også en salme.

Når børnene så er draget af til skole, begiver jeg mig til mit stude-rekammer. Der begynder jeg præstens arbejdsdag med at læse morgen-tidebønnen Laudes efter Dansk Tidebog. Davids-psalmerne lægger en ord på hjertet og på læberne, som man aldrig selv ville være kommet på, og et af de ord kan blive det ord, som kommer til at bære netop den dag. I morgenbønnen bedes også Zakarias' lovsang Benedictus med ordene om at tjene Herren i hellighed og retfærdighed for Hans åsyn alle vore dage. "Uden frygt" hedder det. Det er et godt ord til en præst: Der er meget, der kan fylde ham med frygt: forskellig slags frygt for mennesker, men også frygt for ikke at slå til og

frykten for at svigte der, hvor mennesker eller Gud venter noget af ham.

Og hvad skal jeg så lave i dag? Kan jeg godt tillade mig at bruge tid på at læse Jyllands-Posten? Jeg gør det almindeligvis om vinteren; men om sommeren er der jo også haven, så da nøjes jeg med Morsø Folkeblad. Avisen fortæller nyheder og spejler, hvad der rører sig blandt mennesker. (Det sidste gør TV-reklamer også; det er slet ikke så dumt for en præst at følge lidt med i dem: Det er professionelle folk, der laver dem, og de véd, hvad der appellerer til tidens mennesker.)

Kan jeg tillade mig at bruge tid på studier og på at læse? Det tillader jeg mig en gang imellem, men mest, når det har direkte forbindelse til den kommende søndags prædiken - eller salmevalg - eller til en situation, hvor jeg har lovet at tage til orde, i mine sogne eller udenfor. Det er godt at have mange bøger; jeg skal helst kunne finde noget om alle theologiske emner uden at skulle på biblioteket: det tager jo alt for lang tid.

Når posten kommer, bliver jeg

ofte mindet om, at jeg også er kirkebogsfører og begravelsesmyndighed. Der er meget administration forbundet med at være sognepræst på landet - også en del på menighedsrådets vegne. Menighedsrådene er også skyld i, at min arbejdsdag ofte først slutter omkring midnat: i et tre-sogns-pastorat er der jo tre råd, som hvert holder 4-5 møder om året, og hvis ikke dagsordenen trækker ud, så er der altid en del almindelige samtaleemner, som vi selvfølgelig også skal igennem: sygdom i sognet, folkeskolen, jordpriser, mælkekvoter, gårdhandler og lignende. Og så er der måske lokale ulykker eller dødsfald: det er ikke sladder at tale om disse ting, det er det, man kalder "at komme hinanden ved".

Men hvad skal dagtimerne bruges til? Konfirmations-forberedelse, "mini-konfirmander", børnearbejde, undervisning på den lokale kirkehøjskole, som går utroligt godt med over 120 deltagere i et provsti med ca. 23.000 små og store mennesker. Så er der gudstjenester på plejehjemmene, både "mit eget", hvor jeg kender beboerne, og de store i Nykøbing, som er fælles for hele kommunen. En snes gange om året er der også en begravelse. Og op til 6 gange om året et bryllup. Der er god tid til at tale ordentligt med dem, som skal have et barn døbt eller have en af deres kære begravet. Der kan også godt bruges et par timer eller tre til at tale med et brudepar, og jeg har aldrig været ude for, at et par brudefolk sagde,

at det gad de altså ikke.

Går du ud og besøger folk? Sådan bliver jeg somme tider spurgt. Ja, det gør jeg: Nogenlunde regelmæssigt prøver jeg at besøge de sognebørn, som er indlagt på Nykøbing Sygehus, og derudover kører jeg lidt rundt i sognene til ældre og syge mennesker og til dem, der fornylig har mistet en af deres kære. En sjælden gang kan der være en hjemme-altergang; det hører almindeligvis til de glade pligter - også selvom hjemme-altergangen skyldes mindre glade omstændigheder: Det er jo altid en glæde at være middel til, at vor Herre selv kan komme på besøg i en dagligstue eller ved en sygeseng.

Mine børn er i den alder, hvor de skal være med til mange ting; men de er ikke store nok til, at vi tør lade dem færdes alene på cyklerne ad mørke veje i triste efterårsaftener, f. eks. Og så er afstandene jo store her som mange steder på landet. Derfor skal jeg tit bruge nogle halve timer på at køre børn til FDF, spil, legestue, boldspil, fødselsdag hos klassekammerater eller lignende. Præstens familie, hans kone og børn, er noget, der kommer hans embede ved: de nævnes jo udtrykkeligt i den læsning af Titus-brevet, som tidligere var den allermest obligatoriske ved præstevielser. Derfor synes jeg, at jeg må stræbe efter at have et godt liv med min familie, og derfor vil jeg også godt bruge en del tid på børnene - og jeg gør det med nogenlunde god samvittighed.

Min kone og mine børn er selvfølgelig altid med i kirke; derfor plejer vi at bruge en lille tid hver lørdag aften på at øve de salmer, der skal synges ved søndagens højmesse. Det hænder også, at jeg får læst lidt op for børnene; men det kan godt være svært at konkurrere med fjernsynet og videoen. Netop i forhold til børnene er der meget, der ikke bliver, som jeg gerne ville det. En gang imellem kan jeg godt forstå, at Romerkirken holder på cølibatet: Man kunne nok nå at udrette mere: bede mere, studere mere, besøge flere; men noget andet er det, om man ville være en bedre præst bare ved at udrette mere. Nej, jeg er alligevel lykkelig over min kære kone, og til præster og til alle andre ægtemænd vil jeg gerne sige: Lad os tage vare på vore ægteskaber og vore koner i dem!

Søndag morgen vågner jeg altid lidt tidligere end de andre dage. Jeg behøver godt nok ikke at stå så tidligt op; men en let spændig fylder mig altid før den hellige tjeneste. Et hurtigt bad, Laudes, morgenmad - og så afsted. I kirken hilser jeg altid på graveren, organisten og kirkesangeren, ser efter, at alt er, som, det skal være, og ifører mig så messeklæderne. Nu skal jeg ikke gå i mit eget ærinde, men i vor Herres: bringe Hans ord til mennesker, række Hans legeme og blod i brøds og vins skikkelse; her er jeg virkelig i tjeneste, på præstetavlen kan jeg se, at jeg bare er den netop nu sidste af en meget

lang række. De timer om søndagen i Guds hus, de er præstens lykkeligste, her er det centrum, som alt det andet udgår fra og fører tilbage til.

Præst i Den Danske folkekirke i 1990'erne. Der er nogle, som taler højkrøstet om, hvad de forlanger af Kirken, for at de kan mene, at Kirken følger med tiden. Men der er selvfølgelig også mange flere, der ikke forlanger andet af Kirken, end det den er sat til at bringe: Guds Ord som lov og evangelium og de hellige sakramenters nådegave. De taler ikke så højkrøstet, for man taler nu engang ikke højkrøstet om, at ens største problem er synden og døden. Og selvom man ville tale højkrøstet om det, ville aviserne jo alligevel ikke skrive om det. Før jeg blev præst, frygtede jeg, at de højkrøstede var et flertal; nu véd jeg, at de ikke er det; men desværre sidder de på kommunikationsmidlerne og dermed på magten, og med støtte fra en dybest set kristendoms-fjendtlig kultur-elite har de alle muligheder for at ødelægge det danske folks kirke som Kirke.

"Præsten i tjeneste". Sådan hed en endnu meget anbefalelsesværdig bog, der udkom engang i 1960'erne. Hvordan slutter jeg min dag? Måske med Dansk Tidebogs aftensang og aftenbøn, Vesper og Completorium; men i det mindste altid som "Præsten i tjeneste" anbefaler det: med en syndsbe kendelse og et Fader vor. Dagene med deres oplevelser og tanker kan være brogede; men der er vej. "Uden frygt".

NÅR TROEN BLIVER TABU

af pastor Frede Møller, Hinge.

Hvad vil det sige, at noget er tabu?

Ja, slår man op i en fremmedord-bog, får man at vide, at ordet er af polynesiske oprindelse og betyder afgrænset, forbudt, og begrebet forklares så med, at der hos primitive folk findes religiøst bestemte forbud mod at berøre eller nævne visse mennesker, dyr, genstande, handlinger, og at det samtidig kan betyde noget, som er helligt og ukrænkeligt. Selvom vi vel ikke just kan betegnes som primitive folk her til lands, kender vi imidlertid også til tabu-forestillinger. For år tilbage var det f.eks. tabu at tale om det seksuelle. Da der i sin tid blive indført obligatorisk seksualundervisning i folkeskolen, rejste der sig en voldsom debat. Det var noget, som var så privat og intimt, at man ikke kunne tale om det i en skoleklasse. Der er løbet meget vand i havet siden da! I dag kan man dårligt undgå at blive præsenteret for mindst 1 samleje i en film, og alle betragter det som noget ganske naturligt, at unge går i seng med hinanden helt ned til konfirmationsalderen! Selv homoseksualitet er ikke længere tabu. I dag kan man blive provst i den danske folkekirke og velsagens en dag få ridderkorset af dronningen, selvom man lever i registreret partnerskab. Nej, sex er bestemt ikke tabu i dag. Men så er der jo *døden*! Her er der stadig knyttet en hel del tabu-forestillinger til, selvom vi er på vej væk fra den

slags. Hvor det før var sådan, at de døende blev stuvet af vejen og blev henvist til en ensom død på et sygehus, er der nu en tendens til, at flere og flere får lov til at dø hjemme eller på et såkaldt hospice - et sted, hvor man kan få pleje og omsorg, og hvor døden ikke bortforklares, men ses i øjnene og forberedes. Døden er med andre ord heller ikke tabu - i hvert fald ikke nær så meget som for bare 10-20 år siden.

Men så er der jo *dette med troen*! Her skal der nok være mange, som vil protestere og sige, at det bestemt heller ikke er tabu at tale om tro i vore dage. Det er sandt nok! Vi har sjældent oplevet en tid, hvor det i den grad er på mode at tale om tro og leve i tro. For tiden kører der en række udsendelser i TV 1 med titlen "Frank af Danmark". Det er en vis Master Fatman alias Morten Lindberg, som her taler åbent og venligt med snart den ene og snart den anden kendte personlighed. Men udsendelsen osrer langt væk af tro! Jeg så en af dem, hvor det var Poul Jørgensen, som var anbragt i Master Fatmans lysrøde sofa, og til sidst skulle han jo så have en miniskulptur af gurun selv samt et rigtig, rigtig godt råd. Jo, Master Fatman ville råde Poul Jørgensen til at melde sig ind i en nyreligiøs bevægelse! Når den slags kan få lov til at passere i TV-verdenen, kunne det jo godt tyde på,

at troen så absolut ikke er tabu.

Nej, men det er den til gengæld i kirken! Det er den foruroligende påstand, jeg vil rejse, og som jeg sikkert vil få at høre for. I kirken er det nemlig *ikke* på mode at tale om tro, og det forekommer mig, at troen mere og mere bliver tabu netop i kirkelige kredse. Lad os se på nogle eksempler.

For mange år siden var jeg organistvikar i Århus ved Møllevangskirken. Det var et godt job, som gav en del lomme penge, men det indebar, at jeg tit og ofte måtte ud på Vestre Kirkegård for at "sidde bag tremmerne" og spille til utallige begravelser. Præster fra Århus og omegn kom på skift og klarede de respektive begravelser, som under ingen omstændigheder måtte tage mere end en halv time. Der kom også et par korsangere, som sang for på "Tænk, når engang den tåge er forsvundet" eller "Altid frejdig, når du går.." Når ligtalene skulle holdes, forsvandt de ud i lokalet ved siden af for at læse Billed-Bladet eller Familie-Journalen. Jeg blev trofast siddende og lyttede til de forskellige præsters tale. Et af de mest brugte skriftsteder var dette: "Ingen skal rive dem ud af min faders hånd." (Joh.10,29). Gang på gang slog det mig, hvor farligt det egentlig var at bruge netop dette skriftsted i forbindelse med en begravelse. Der blev af og til holdt gode, stærke prædikener om Kristi død og opstandelse, og det blev understreget vældig stærkt, at Kristi opstandelse betyder den

endegyldige sejr over dødens magt. En sådan forkyndelse kan man jo kun sige Amen til! Det er virkelig sandt og rigtigt, at Kristus med sin lidelse, død og opstandelse har overvundet dødens uhyggelige magt. Problemet var bare, at det kom til at lyde anderledes, når det siges hen over en kiste i Vestre Kirkegårds kapel. Her ligger der jo én, som *ikke* længere kan høre ordet, og når der derfor tales om Kristi vidunderlige sejr over dødens magt, ja, så må det jo betyde, at denne magt også er overvundet for gamle Otto Hansen, selvom han rent faktisk var en slem gudsbespotter, der ikke satte sine ben i kirken, og som døde uden at vise noget tegn på anger eller tro. Hvad var det med andre ord, der skete i denne ellers så udmærkede ligtale? Jo, der skete det, *at troen blev tabu!* Præsten vidste så udmærket, at i samme øjeblik, han gav sig til at tale om tro, så rørte han ved noget, som han absolut ikke skulle røre ved. For tales der om tro, betyder det automatisk, at der også er noget, der hedder vantro. Og vantro - det betyder dom og fortabelse, og den slags må der under ingen omstændigheder røres ved - og da slet ikke ved en begravelse...

Da jeg havde hørt en del af den slags ligprædikener, bestemte jeg mig for, at jeg *altid* ville tale om tro, når jeg selv blev præst. "Thi da Guds søn med freden kom, det var kun tro, han spurgte om", synger vi i en salme af Grundtvig. Derfor *må* der tales om tro - i enhver situati-

on! Det kan ikke nytte noget at citere Johs. 3,16 og sige: Således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn", og så sætte punktum her. Og det kan ikke nytte noget at sige, at Kristus er opstået fra de døde og dermed er syndens og dødens og fortabelsens magt overvundet - og så sætte punktum her! Nej, for så er evangeliet forrådt og troen blevet tabu. Johs.3,16 har nemlig fortsættelsen "for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv." Enhver, som *tror!* Og påskeevangeliet har det på samme måde. Apostelen Paulus understreger så stærkt, at det drejer sig om det evangelium, som han har forkyndt, og så siger han til sine kristne venner i Korinth, at det er "det, som I også har taget imod, og som I også står i, og som I også frelses ved, hvis I da holder fast ved det ord, hvormed jeg forkyndte jer det - ellers var det til ingen nytte, I kom til tro." (1. Kor.15,1-2). Men i dag er det tabu at sige sådan! Læser man prædikener, er det gang på gang alles frelse, der forkyndes. Sidder man fredeligt ved morgenbordet derhjemme og læser 'det lille andagtsstykke fra Husandagskalenderen fra Brødremenheden, så stikker det igen hovedet frem den ene gang efter den anden, så man efterhånden er nødt til at se, hvem forfatteren er, før man tør læse stykket højt. Jeg har selv flere gange måtte afbryde læsningen eller ændre i teksten undervejs, fordi dette med troen simpelt hen manglede! Det var tabu. Der

måtte ikke siges noget om tro, for tænk, om folk skulle få den tanke, at der så var nogle, som *ikke* troede, og som altså *ikke* hørte med til dem, der engang blev frelst...

Men jeg kender godt selv fristelsen til at glemme dette med troen! For mange år siden kørte jeg i bil sammen med en ældre, pensioneret præst. Jeg begyndte at fortælle ham om mine tanker i forbindelse med de ligprædikener, jeg lyttede til ude i Vestre kirkegårdskapel. Han lyttede, og så sagde han på et tidspunkt: "Du har ret, men du er ikke selv præst endnu. Du aner ikke, hvilken fristelse det er at forkynde det kristne evangelium for fuld udblæsning ved en begravelse!" Ordene bed sig fast i mit sind. Nu har jeg selv været præst i snart 22 år, og nu forstår jeg, hvad han mente. Især når jeg står ved en kiste og skal begrave et menneske, som er død under virkelig tragisk omstændigheder. En trafikulykke, et selvmord f.eks. Jeg har talt med familien i forvejen. De har grædt og jamret over det, der var sket, og nu skal jeg så sige noget til dem, som måske kan være dem til trøst og hjælpe dem videre i dette vanskelige liv. Jamen, findes der nogen større og bedre trøst end dette, at Kristus har overvundet det ondes magt? Kan jeg overhovedet sige noget, som er bedre end dette, at han har besejret døden, så der nu venter os en glædelig opstandelse fra de døde? Nej, det kan jeg bestemt ikke! Det er det budskab, jeg har fået betroet at forkynde, og

som jeg så hjertens gerne vil dele ud af. *Problemet er bare, at jeg ikke aner, om trafikofferet kendte Kristus og levede i tro på ham!* Måske var det ham, der blev advar- et mod at køre for stærkt, og som startede sin motorcykel med ordenen: "Åh, gå ad helvede til!" og som få minutter efter lå med bræk- ket hals, fordi han havde for meget fart på i et vejsving. Skal præsten, som selv hørte disse sidste ord fra manden, stå og sige, at Kristus har overvundet dødens magt? Fristelsen til at sige det er uendelig stor, men har jeg Guds mandat til det? Bliver det ikke netop en falsk forkyndelse, som ikke bare lover guld og grønne skove, men frelse og evigt liv for enhver - uanset tro og livsførelse?

Jo, det er blevet tabu at tale om tro i kirken! Ofte bliver det sagt i vore dage, at vi jo allesammen er Guds børn. Der var engang, hvor det at blive et Guds barn var uløse- ligt knyttet til dåben, og mange af os har sikkert været forarget over, at der i visse kredse blev talt så stærkt om dåben, så man skulle tro, at alle døpte automatisk var Guds børn og dermed på vej til frelse og evigt liv. Den tale lyder stadig rundt omkring, men ofte er man alligevel gået et skridt videre. For i dag er man nemlig også Guds børn, selvom man slet ikke er døbt! Troen er blevet tabu.

Jeg mindes et glimt fra en fjern- synsudsendelse for nogle år siden. Det var en fynsk præst, som sad og diskuterede med en kvinde, som tilsyneladende gik varmt ind for

reinkarnation. På en god og kærlig måde fik han sagt til hende, at den slags ikke var kristendom, og jeg kunne selvfølgelig ikke lade være med at glæde mig over hans klare svar. Så husker jeg ikke, hvordan samtalen forløb videre, men han blev i hvert fald selv spurgt, om Bibelen ikke taler om en form for sortering på dommens dag, om Himmel og Helvede. Da var det, han svarede, at nu hørte han ikke til dem, der troende på den slags. Helvede - det var her og nu, når mennesker havde det "ad helvede til", ligesom man under andre vilkår kunne have det himmelsk, og skulle det endelig være, ja, så regnede han da med, at efter døden kom vi alle i Paradis, for Guds kærlighed var og er så stor, så den omfatter os alle og til sidst frelser os alle! Jeg var ved at tabe både næse og mund. Vist lyder det smukt og op- løftende at sige som denne præst, men min glæde var alligevel borte, fordi jeg vidste, at en sådan tale var i strid med vor Bibel og vor lutherske kirkes bekendelsesskrifter. Igen sker der altså det, at enhver tale om tro er blevet tabu. Man må gerne prædike stærkt og godt om Kristus og hans sejr over det onde, men troen - den må der ikke røres ved, - den er tabu!

Så stod jeg en dag ved en god- vens grav. Asger Dahl Sørensen var bibelskoleforstander i Børkop og døde i maj 1995, 51 år gammel. På hans gravsten står der nu disse ord: *Den gode strid har jeg stridt, løbet har jeg fuldført, troen har jeg beva-*

ret (2.Tim.4,7). Se, det er jo en ganske anden tale! Her var troen *ikke* tabu. Her drejede det sig net- op om at stride den gode strid og *bevare* troen! Troen på ham, som sejrede over synden, dødens og fortabelsens magter, og som derfor kunne oprejse den døde Lazarus af graven. Men da han stod over for den dødes søster, da var det troen, han spurgte om! "Din bror skal opstå". Så enkelt og kontant lyder Jesu ord. Martha svarer: "Ja, jeg ved, at han skal opstå ved opstan- delsen på den yderste dag." Det er godt at have den tro! Alt, alt for mange i dagens Danmark sværmer med tanker om reinkarnation og sjælens udødelighed og den slags. Martha tror på de dødes opstandel- se på den yderste dag. Det holder Jesus hende fast på og siger derfor: "Jeg er opstandelsen og livet; den, der tror på mig, skal leve, om han end dør. Og enhver, som lever og tror på mig, skal aldrig i evighed dø." Og så retter han ordene direk- te til Martha og spørger: "Tror du det?" Og Martha svarer "Ja, Herre, jeg tror, at du er Kristus, Guds søn, ham som kommer til verden."

Se, dér har vi den tro, som aldrig nogensinde må forties. Det er den tro, vor Herre Jesus selv spørger om. Den tro, som skabes, når hans ord lyder og modtages af os menne- sker. Den tro, som i virkeligheden er det samme som tillid, dette at stole på, hvad Jesus siger.

Hvorfor i alverden skal den tro dog være tabu i vor kirke i vor tid? *Grundtvig* har aldrig nogensinde

gjort denne tro til tabu! Han kan tale om "skriften, læst med øjne våde", og han kan begynde en af sine salmer med ordene "De hellige os verden kalder, naturligvis i spas og spot; blandt alle øgenavne falder og virker intet dog så godt; det forbeholder Gud sin ære, indskærp- er os, hvad vi skal være." Her er det jo klart for enhver, at troen *ikke* er tabu! Men det er den i såkaldt grundtvigske præstehjem i dag, hvor man ikke engang tør synge et bordvers, når man sætter sig til bord, og hvor man rynker på næsen ad tanken om at lære bør- nene at bede ved f.eks. at holde aftenandagt med dem! Så er troen blevet tabu! Helt anderledes vidun- derligt er det at møde den ægte tro f.eks. hos gamle mennesker, der livet igennem har levet deres liv med Gud. Mennesker, som igen og igen bøjer knæ ved alterbordet og tager del i gudstjenestens fælles- skab, men som også derhjemme kender til dette med at leve Gud nær, og som betragter det som en lykke! Når vi fejrer Alle Helgens Dag, er det jo ikke kun de særlige helgener som apostelen Peter, Pau- lus og Johannes og mange andre med dem, vi tænker på. Nej, vi tænker også på *de små himmellys!* Mennesker, som kæmpede med tvivl og anfægtelse og synd, men som ikke desto mindre i den grad bar præg af livet med Gud, så lyset fra Gud fik lov til at skinne os i møde fra hele deres liv. I virkelig- heden er den slags mennesker jo en slags inkarnation af Guds ord. Med

hele deres liv og virke afslører de nemlig, at Gud *er* en virkelighed, hvorimod "tabuisterne" gør det stik modsatte. Da bliver det ord, ord og atter ord, og ord uden handling er som bekendt det samme som død tro...

Aldrig nogensinde må den kristne tro være tabu! Hvor det sker, oplever vi nemlig at mennesker søger andre steder hen. Mennesker vil nemlig tro! Hjertet er uroligt, indtil det finder hvile hos Gud, siger Augustin, og finder det *ikke* hvile i den sande tro, tilliden til Kristus og hans fuldbragte frelsergerning, ja, så søges der andre, forkerte steder. Troen er nemlig *de tomme hænder*, som gerne vil fyldes. Netop fordi vi i vid udstrækning gør troen til tabu, er mennesker i dag tilbøjelige til at søge derhen, hvor der tales klart om tro. Derfor sværmes der for herlighedsteologi, og derfor er der så mange, som er optaget af nyreligiøse bevægelser.

Men læser vi i Bibelen - både Det gamle og Det nye Testamente, så er det klart, *at troen er det altafgørende!* Hvad nytter det, at Kristus er død for mine synder og opstået Påskemorgen, hvis jeg ikke tror på ham? Så bliver det jo bare en facade-kristendom, som i virkeligheden ikke har noget ordentligt indhold, når det kommer til stykket.

Det kom jeg til at tænke på, da vi her i sommer var i Frankrig. Vi boede i nærheden af en by, der hed Toul, og på lang afstand kunne vi se den store, fornemme domkirke. Den måtte vi kikke nærmere på!

Vi havde også set postkort, som viste kirkens flotte facade. Her måtte der virkelig være tale om en stor seværdighed. Ingen tvivl om det! Men ak, da vi kom helt hen til den, viste der sig et sørgeligt syn. Vi havde glædet os til at se en pragtfuld, rigt udstyret domkirke og være med til søndagsmessen her. Det viste sig, at kirken på det nærmeste var faldefærdig. Da vi kom ind i den, viste det sig, at den for tiden ikke kunne bruges til gudstjeneste. Der var spændt et net under hvælvingerne, og her lå der døde due, og efterladenskaberne fra de levende prægede både gulvet og bænke i kirken. Sådan kan man altså tage fejl, når man ser tingene på lang afstand! På samme måde kan det også vise sig, at det hele bare er en pæn facade, når det drejer sig om den kristne kirke i dag. Hos os i vort land er det endda endnu lettere at blive bedraget, fordi alting er så smukt og så nydeligt restaureret. Her er der ingen grund til at lukke kirken på grund af nedstyrtningssfare, og her er der heller ingen net til at fange de døde duer. Derfor kan vi let gå hen og tro, at alt er i skønneste orden. Men når troen bliver tabu, går det sådan, at det hele bare bliver en velsmykket facade! Om der så tales nok så flot om Kristi død og opstandelse, nytter det hele jo ingenting, hvis ikke vi spørger, som Jesus gjorde det den dag, da han stod over for Martha: "Tror du det?"

Spørgsmålet er jo, om vi i vore dage ikke i allerhøjeste grad træng-

er til en reformation! På Martin Luthers tid drejede alt sig efterhånden bare om det ydre. Da var det, Luther slog sine teser op på kirkedøren i Wittenberg. Det var den pavelige aflad, som var problemet, og derfor understreger Luther allerede i den første tese, at Vor Herre Jesus har opfordret os til at gøre bod, og det vil sige, at han på den måde har tilkendegivet, at de troendes hele liv skal være en bod. Derfor måtte Luther gøre op med tanken om den overfladiske afladshandel, han oplevede i sin samtid. Sådan kan man ikke lege med Gud! Men er det spor bedre i vor tid, hvor mennesker skalter og valter med Gud og hans ord efter for-godtbefindende? Er det spor bedre, når mennesker taler om Guds kærlighed på en sådan måde, så mange forledes til at tro, at Gud naturligvis hellere end gerne vil velsigne seksuelle afvigelser? Trænger vi ikke virkelig til at komme på knæ for den hellige, indse hvem han er, og hvem vi selv er, så vi kan sige med den vantro Thomas: "Min Herre og min Gud!" ?

Den fynske præst i fjernsynet har jo ret i, at Guds kærlighed var og er uendelig stor. Den var og er så stor, så han valgte at give sin egen søn for vor frelses skyld. Fordi han vidste, at vi var uhjælpeligt fortabte, hvis ikke han greb ind. "Således elskede Gud verden", står der. Altså ikke bare de fromme og gode. Ikke bare de særligt udvalgte. Nej, han elskede *verden* ! Hans kærlighed omfatter bøddlerne i de tyske kon-

centrationslejre så vel som jøderne, der omkom i gaskamrene. Hans kærlighed omfatter dig og mig såvel som en Moder Theresa. Aldrig nogensinde kan vi tale for stærkt om Guds kærlighed! Lad os endelig slå det fast for hinanden. Stærkest ser vi Guds kærlighed, da han straffer og forbander sin egen kære søn på Golgatas kors, for at du og jeg skal få lov til at gå fri. Så højt elskede Gud verden! Ja, han bad endda for sine bøddler, da de naglede ham til korset.

Men hvorfor denne store kærlighed? Fordi han ønskede at frelse os fra fortabelsen! Fortabelsen er nemlig en uhyggelig virkelighed. Kald os bare Helvedesprædikanter, når vi siger det rent ud, men faktisk siger vi bare det samme, som enhver kan læse i sin bibel, og som enhver kan slå op og læse i vor lutherske kirkes bekendelsesskrifter.

Netop derfor peger vi også på troen som den eneste vej til salighed! Ikke en hvilken som helst tro, men troen på ham, som sagde "Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig." (Joh. 14,6). Troen på ham, som apostelen Peter vidnede om, da han sagde disse ord til det jødiske råd: "Jesus er den sten, som blev vraget af jer bygningsmestre, men som er blevet hovedhjørnesten. Og der er ikke frelse i nogen anden, ja, der er ikke givet mennesker noget andet navn under himlen, som vi kan blive frelst ved." (Ap.G. 4,12).

Troen er ikke noget værd i sig

selv. Springer jeg ud af vinduet fra 3. sal med et reb i hånden, som jeg klamrer mig til og siger "Jeg tror, jeg tror.", så hjælper det mig ikke, hvis ikke det er bundet forsvarligt fast i noget, der virkelig holder. Lukker jeg øjnene, når jeg kører ind i en lyskurv, mens jeg siger til mig selv "Jeg tror, jeg tror, at lyskurven er borte..." ja, så varer det ikke længe, før det for alvor går op

for mig, at sådan en tro er der ikke meget ved, fordi den ikke har hold i virkeligheden.

Derfor *må* der tales klart om Jesus Kristus - også i vor tid, og samtidig må der tales klart om troen på ham som den eneste vej til frelse. "Thi da Guds søn med freden kom, det var kun tro, han spurgte om" ... "så har vi tro, da skal med fred / vi indgå til Guds herlighed."

PRÆSTEEMBEDET - HERRENS INDSTIFTELSE

Af sognepræst Hartvig Wagner, Gullestrup.

At præsteembedet er indstiftet af vor Herre Jesus Kristus, har altid været vor evangelisk-lutherske folkekirkens lære. Det bør derfor stå fast for enhver og til enhver tid, at der ikke kan skaltes og valtes med præsteembedet efter enhver tids modetanker. Men det er desværre lige, hvad der ikke desto mindre sker i højere og højere grad. Det må være åbenbart for enhver.

Det synes imidlertid ikke at anfægte de fleste. Hensigten med denne artikel er at påpege den store alvor ved det skred, der er sket i forståelsen af præsteembedet, og at opfordre kandidater, præster, biskopper og menigheder til at vende en skæbnsvanger udvikling, der har nedprioriteret folkekirken og præsteembedet til en servicefunktion på folkets vilkår, der ikke længere er attraktiv for unge mænd, hvis kvalifikationer, Kirken ville kunne have nydt godt af.

For di præsteembedet er og forbliver en Herrens indstiftelse, er spørgsmålet om indvielsen dertil, om ordinationen, af største vigtighed. Ordinationsritualet må derfor klart signalere, at præsteembedet er en Herrens indstiftelse, og ritualet må kunne stå som et værn for præster og menigheder imod enhver tendens til at nedtone eller fravige Ny Testamentes klare vidnesbyrd om ordets tjenere.

Vores sidste ordinationsritual fra 1992 har fastholdt biskoppens ord efter skriftlæsningen: "*I har nu hørt, hvorledes Herren har indstiftet ordets tjeneste og ved sine apostle vidnet om dens nødvendighed for hans kirke (menighed) på jorden.*" Det kan ikke overraske, at biskoppen ikke længere siger: "*I har nu hørt, mine brødre, hvorledes Herren har indstiftet...*"

Ikke bare på den måde er ritualet tilpasset kvinders ordination. Det

må vække til alvorlig eftertanke, at man for at imødekomme nye tiders syn på præsteembedet, nu efter ritualet kan fravælge skriftlæsninger, som med umisforståelige ord gør klart, hvem ordets tjeneste efter apostolisk skik kan overdrages til, og hvad konsekvensen af overdragelsen må være.

Når skriftord kommer på tværs af menneskelige påfund og af samme grund skydes til side, bør det kunne få alle til at vågne op, der anser apostlenes lære for at være Kirkens grund. Her er noget i gang, som der i ord og handling må gøres op med.

Det er selvmodsigende, når ritualet af 1992 på én gang bibeholder ordene om præsteembedet som en Herrens indstiftelse og samtidig åbner op for, at klare apostelord om ordets tjenere som f.eks. Tit. 1,5-9, der tidligere var den obligatoriske læsning, kan springes over.

Også andre ændringer af ritualet afsvækker det afgørende, at præsteembedet er indstiftet af Herren med bestemte konsekvenser til følge. Man kan fravælge den gamle indledningsbøn, hvori der bedes om, at Gud ved Helligånden vil hjælpe præsterne til "*i et helligt og ulasteligt levned at ære deres tjeneste*".

Det centrale punkt i tidligere ritualer, biskoppens overdragelsesord: "*Så overdrager jeg jer (dig) nu det hellige præste- og prædikeembede efter den apostolske skik, i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn...*" er strøget som et selvstændigt led og i stærkt afsvækket og

reduceret form indlagt i den efterfølgende bøn. Dermed forsvinder overdragelsesformlens formaning til præsterne: "*at I (du) med årvågenhed og alvorlig flid i et ulasteligt liv og tro tjeneste må søge Kristi navns ære og hans menigheds forbedring*".

Den bibelske sammenhæng mellem præstens tjeneste og hans personlige livsholdning kappes uden videre over. Vejen åbnes ikke bare for kvindelige præster i strid med apostlenes ligefremme anvisninger. Porten gøres vid, og vejen bred for papirløse og homoseksuelle parforhold i præstegårdene, og basis for at skride ind over for alle mulige vranglærdomme fra prædikestolen snævres ind.

Denne udvikling bør ryste hele Kirken. Ikke desto mindre er vi vidner til, at folk ser passivt til og indordner sig i stort tal og uden indsigelse under folkets krav og biskoppernes mere eller mindre åbenlyse brug af magt over for kandidater, som påberåber sig Kirkens klassiske syn på præsteembedet.

Hvor udviklingen, der begyndte i 1947, ender, hvis den ikke vendes, ser vi tydeligt og skræmmende i vore nabolande. I Sverige, kan kandidater, der hævder Kirkens gamle syn, ikke ordineres og blive præster i den svenske kirke. I Tyskland har den evangeliske kirkes (EKD) råd i 1992 i en offentlig, skriftlig erklæring fastslået: "*Kritikken af en kvindes valg til det evangeliske biskpeembede forlader den evangeliske*

grund ... men også en principiel kritik af kvinders ordination forlader læregrundlaget, som gælder i den evangeliske kirke."

Her er Kirkens gamle lære, sådan som den stadig hævdes i størstedelen af kristenheden, erklæret for at være et frafald fra den frelsende tro, et hæresi. Det samme er endnu ikke officielt erklæret i vor kirke, men i praksis gøres samme standpunkt gældende i mange situationer hos os.

Enhver må gerne i sit stille sind have og i en uforpligtende sammenhæng også give udtryk for det klassiske syn på præsteembedet. Men i afgørende situationer må det ikke komme synligt til udtryk. Vover nogen alligevel det, får det let vidtrækkende konsekvenser for vedkommende.

Ansøgere med Kirkens klassiske syn, forbigås uden videre, af og til på anbefaling af provst og biskop. Ordinander tvinges til imod deres samvittighed at give håndslag til tilstedeværende kvindelige præster som udtryk for fuldt tjenestefællesskab. Personer, der slutter op om alternative gudstjenester i sogne, hvor der er kommet kvindelig præst, fryses ud af et tidligere nært åndeligt fællesskab med mennesker, som uden betænkelighed accepterer udviklingen. IM-samfund splittes, og kløfter graves mellem missionsfolk, der før stod sammen i IM, LM og Ydre Mission. Mennesker, som har sat deres lid til og støttet MF og DBI, skuffes dybt, når kandidater derfra uden betænkeligheder går

med til ordination sammen med kvinder og siden uden videre benytter kvindelige nabopræster som ferie afløsere, selv om de måske lader skinne igennem, at de i grunden er imod kvinders ordination. Der er ikke noget at sige til, at forvirring og modløshed griber om sig og lammer menigheder og missionsamfund. Den udvikling befordres tit af mennesker, som man mindst af alt skulle vente det af.

De 514 præster, der i 1947 indsendte en adresse imod lovforslaget om kvinders adgang til præsteembedet, skrev: *Vi må betragte præsteviselse af kvinder som en skismatisk handling og må derfor nægte at anerkende dens gyldighed.* Det blev af mange opfattet som en trussel om, at underskriverne ville nedlægge deres embede, hvis loven blev vedtaget. Det har da heller ikke manglet på spottende bemærkninger, da det ikke skete.

Således var adressen nu heller ikke at forstå. Underskriverne ville blot tilkendegive en konstatering. Tilhængerne af ordningen fra 1947, har siden med deres holdning til mennesker med det klassiske syn selv tilfulde bekræftet, at de 514 havde ret i deres konstatering. Det viser ovennævnte friske eksempel fra Sverige, Tyskland og Danmark. I Norge, England og Letland bekræftes det samme, at det uundgåeligt fører til skisma på mange leder, når der pilles ved en Herrens indstiftelse.

Vi oplever nu en gentagelse af forholdene på Luthers tid. Bundne

i samvittigheden af Skriftens klare tale blev reformatorerne erklæret for kættere af den magtfulde Romerkirke, som satte Kirkens egne beslutninger og ordninger over Skriftens ord og brugte tvang for at kvæle de lutherske. Nu gør folkekirken, der roser sig af at kaldes evangelisk-luthersk, det samme imod dem, der ikke vover at fornægte den overbevisning, de er nået til ved granskning af Gud ord.

I den forbindelse er det værd at hæfte sig ved, hvad der står i et af de lutherske bekendelsesskrifter: "1: Derfor forkaster og fordømmer vi det som uret, når menneskebud i sig selv holdes for at være en gudstjeneste eller en del deraf. 2: Vi forkaster og fordømmer det også som uret, når sådanne bud med tvang pålægges Guds menighed som nødvendige." (Formula Concordiæ/Solida Deklaratio 10,26ff)

Med den holdning, der ofte udvikles over for modstanderne af ordningen fra 1947, gør tilhængerne selv synet på præsteembedet til et bekendelsesspørgsmål, hvad de paradoksalt samtidig benægter, når de hævder, at det kun drejer sig om et ordensspørgsmål, man ikke må skilles på. Men hvorfor så samtidig i praksis udvise en kompromisløs, samvittighedskrænkende holdning over for dem, der ikke kan fravige Kirkens klassiske syn? Den eneste rimelige forklaring på det må være, at ordningen fra 1947 efterhånden er ophøjet til et uopgiveligt dogme, som må antages af alle, der vil have hjemme i folkekirken, ja som skær-

pes til at være en betingelse for overhovedet at eje Kirkens frelsende tro.

Nu indvendes ofte, at det er modstanderne af kvindelige præster, der gør tilhængerne til kættere. Vi kan godt spare sådanne ord. Hvad vi stilfærdigt siger, er blot, hvad enhver kan se med egne øjne. Det er åbenbart for alle, at mens apostlene klart siger, at ordets embede skal betroes mænd, så betror nu vore biskopper med bred støtte i kirken og folket embedet til kvinder. Altså handler vore biskopper på dette punkt vitterligt anderledes, end de apostoliske forskrifters ligefremme ordlyd anordner. Vi hævder så blot, at det i sig selv er en alvorlig sag, som vitterligt også har vist sig at have fået skismatiske konsekvenser ved at åbne op for uorden, forvirring, samvittighedskvaler og fremmedgjorthed i mange menigheder.

På baggrund af udviklingen citeres til alvorlig overvejelse afdøde departementschef Th. Thomsen i kirkeministeriet: *"Det er ikke rådeligt at handle imod Guds ord."* Ordene faldt i mit påhør, da han kom ud fra et bevæget møde mellem biskop Chr. Baun og kirkeminister Bodil Koch, mens "Skivesagen" stod på i 1956.

Departementschefens ord bør såvel præster som lægfolk lægge sig på sinde. De vil altid have gyldighed i Kirken. Apostlenes ord i NT bliver stående, uanset hvad skiftende tider måtte mene og bestemme. Ingen kan derfor sikre, at modstanden mod kvindelige præster vil ophører

inden længe. Skriftens ord vil til enhver tid kunne vække samvittighed og binde dem til apostlenes ligefremme ord. Der må derfor ikke ventes absolut ro om det spørgsmål, hvorfor det er på tide, at al tvang hører op fra deres side, som har magten i Kirken og bruger den imod samvittighederne.

Altå må der skabes en ordning, hvorefter kandidater, der ikke vover at gå på kompromis med samvittigheden, bundet af de klare apostoliske forskrifter, kan blive ordineret af en ordinator med samme embedssyn. Det bør ethvert rettænkende menneske indse. Det er illusorisk at tale om ligestilling, så længe det klassiske syn fortrænges.

Men en forudsætning for at få en sådan ordning er, at alle vågner op og ser alvoren i øjnene. Så længe man bare lader sig rive med af udviklingen, vil tilstanden i Kirken forværres dag for dag. En ordning kan næppe forventes på initiativ fra vor kirkes ledelse, men må bygges op fra neden. En forsvarlig ordning må kræves af et ansvarligt lægfolk, som må kalde, støtte og opmuntre unge mandlige kandidater til at vedkende sig Kirkens klassiske syn og til ikke at gå på kompromis.

Bistået af fungerende præster, der selv har prøvet turen, må MF og

DBI ruste de studerende til at kunne klare trykket fra biskopper, provster og fordringsfulde menighedsråd, og det må lægges hen til de vordende præster, at de ikke blot skal acceptere, hvad de ud fra eget syn vil kunne gå med til, men også ved ordinationshandlingen og siden påtager sig ansvar for deres samvittigheder, som ude i menighederne er i klemme på grund af deres fastholden ved Kirkens gamle syn. Det er dog først og fremmest biskoppens pligt at klargøre dette for ordinanden og selv at gøre det muligt for enhver i menighederne frimodigt at kunne synliggøre og leve med Kirkens klassiske syn. Tilhængerne af kvindelige præster skal nok klare sig. De er rigeligt dækket ind af det store flertals opfattelse og af de nuværende biskoppers syn.

Fordi præsteembedet er en Herrens indstiftelse, fortjener arbejdet for en lovfæstet ordning, som tilhængerne af Kirkens klassiske syn kan leve med, den højeste prioritet. Af samme grund er det også striden og møjen værd at gå mod strømmen for at få en sådan ordning i hus. *"Derfor taber vi ikke modet"* (2. Kor. 4,16), for det gælder intet mindre end en Herrens indstiftelse.

Blandt bevægelserne i Den danske Folkekirke er der to, som helt klart holder fast ved det embedssyn, der har været i Kirken siden apostlenes dage. Det er Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelse, som udgiver bladet Kirkelig Information, og så Fællesskabet Kirkelig Fornylse, som udgiver bladet Re-formatio.

ET HYRDEBREV fra 1949 - i 1995!

af pastor Bjørn Hansen, Hans Egede Kirke, København.

Oversat af pastor Frede Møller og med indledning til denne danske udgave ved pastor Flemming Baatz Kristensen, har Lohses Forlag nylig udsendt "HYRDABREV TIL GÖTEBORG STIFT" (1949). Skriftet udsendtes oprindeligt i juni 1949 af den da nytiltrådte biskop, Bo Giertz, dengang med adresse til præsterne i stiftet. Med genudgivelsen på dansk hyldes og takkes den aldrende biskop i dansk sammenhæng i anledning af sin 90-årsdag 31. august 1995.

Han hyldes, vi opmuntres og belæres. Stor tak derfor også til initiativtagerne bag genudgivelsen!

Bogens titel lyder nu: VOR ARV VI KENDES VED. (DdS nr. 304), og dermed blæses al tvivl om bogens aktualitet bort, selv efter næsten 50 år, tilmed nu i et naboland. Kirken beholder dog sin bestemte opgave og sit uforanderlige budskab. Som biskoppen understreger i sit forord til denne udgave: Her skænkes ikke verden stadig nye tanker, et nyt gudsbillede eller en ny tolkning af Jesu person og værk. Her tilpasses intet til omskiftelser eller modebølger i en sekulariseret kultur. Kristi kirke har alene sin grund i Jesus Kristus. - I mellemtiden, konstaterer forfatteren, er trosprøven dog skærpet og muligheden for ødelæggelser og frafald i kirken øget, . men tiden er måske

nu inde for nyt fællesskab mellem kirker, retninger og grupper, som forhen mest kæmpede for at bevare og dyrke deres egenart, fællesskab på den grund, som er lagt af Gud: at "kæmpe for den tro, som én gang for alle er blevet overdraget de hellige"? (Jud.3)

I indledningen til nærværende udgave har Flemming Baatz Kristensen givet en passende og kort introduktion til forfatterens person og livsværk med den understregning, at dette hyrdebrev netop tjener til at indskærpe os "vor arv" først, for at vi må "kendes ved" den dernæst.

I hyrdebrevets indledende afsnit *"Krisen og kraftkilderne"* fastholder Bo Giertz os alle på, at vi i kirken bærer og meddeler arv, ikke pyldrede, navlebeskuende, men en arv at tilsige udad. Kraften i Kristi opstandelse er kilden til vort vidnesbyrd. At Herren virkelig triumfere over døden og virkelig er Herre over levende og døde, giver os reel mulighed for at prædike. Vi står således i en kirke, som er en del af et under - en gåde for verden. Og arven er det, vor Gud har gjort for os og betroet os.

Herren er med os alle dage. Derfor bliver arven også kendelig for os gennem slægterne ved det, som apostle så opfyldt og efter dem martyrer og kirkefædre, reformator-

er og vakte i kirkens dybtgående vækkelser. Denne arv til hvert slægtled disponeres herefter i tre dele:

1) Arven fra *urkirken*, hvortil hører den hellige skrift, liturgi og vækkelse, dogmet (om Kristus), nadveren og embedet. 2) Arven fra *reformationen*, i overskrifter: retfærdig af tro, menneskesynet, samfundslivet, kirkens frihed og evangeliets frihed. 3) Arven fra *vækkelserne*, hvorved kirken fastholdes på det nødvendige skel (tro/vantro), sand omvendelse, levende tro. Med skarphed analyserer biskoppen forskellen på lovished og seende øjne i kirkefolket og understreger den barmhjertighed og den tålmodighed med mennesker i deres mangfoldige situationer, som er vækkelsens kendetegn i dens kirkelige form.

Af bemærkelsesværdige træk fra hyrdebrevet blot nogle enkelte:

F. eks. det særlige for en læser i Grundtvigs fædreland, at dåben i et så elementært skrift kun nævnes sporadisk og slet ikke tages op tematisk. Andetsted i Bo Giertz's forfatterskab møder man faktisk et stærkt dåbssyn: i "Den store løgn og den store sandhed" eller "Stengrunden" f. eks.. Men sagen er, at hele dette hyrdebrev hviler i dåben. Dogmet om Kristus, Kristushemmeligheden, "fødes med kirken i døbefonten" og udfoldes i bekendelserne. Derfor findes i det hele taget kun lidt om sakramenterne i skriftet. Vi skulle lade sakramenterne selv prædike, selv komme til orde, idet vi lever i dem med samme dybe tro og alvor, hvorved også

oldkirken øste kraft af dem. Bo Giertz lader altså bevidst sakramentet træde i baggrunden som tema i denne sammenhæng, men opfordrer så meget mere til, at det optræder med henvisning i prædikenen, altid som det nådemiddel, sakramentet er. Således bliver sakramentets brug selve stedet for disciplenes liv med sin Herre og Mester.

Skriftemål og nadver bør endvidere indgå i rette forhold til hverandre. Også det understreges. En kristne må være både skriftebarn og bryllupsgæst, til hver sin tid vel at mærke, og ikke sammenblandet. Nådetiden i sand anger og bod skulle nødig stække forsmagen på himmelglæden, ej heller denne omvendt forfladige syndsbeholdens alvor. Præsterne skulle forstå den klare tale: ikke lade skriftemålet falde eller misforstået klæbe til altergangen, men vedkende sig de to som henholdsvis et gudstjenestens først og sidst.

Embedet står på skriftens grund (Ef.4,11), givet af Herren selv som en tjenergerning i Kristi Legeme. Kirkens tænkning synes på hyrdebrevets tid (1949) at have gjort en ny genopdagelse her. Grund til eftertanke er det da, at vi ser dette emne sammenfattet og krone den økumeniske tænkning netop nu. Alvorsordet til embedet henter Bo Giertz hos sin tidligere embedsbroder, hlg. Chrysostomos: "Et under er det, om en præst frelses", men lader dog den apostolske advarsel heri (Jak.3,1) være en opmuntring til undrende at glæde sig som

præst over at måtte være et enkelt lille led i kirkens store sammenhæng.

Liturgi og vækkelse: Temaet turde have interesse for den, der lever på en kirkelig højrefløj, som spænder fra høj- til lavkirkeligt. Begge dele fødtes faktisk med kirken: "Det stak dem i hjertet. - Hvad skal vi gøre, brødre?" og "De kom i enighed i templet hver dag." (Ap.G. 2,37. 46). Bo Giertz sætter ord på forskelligheden i denne samhörighed: Vækkelsen er profetisk, liturgien er præstelig. Vækkelsen taler til tidens børn på tidens sprog om de ting, som de har glemt, men har behov for at høre. Liturgiens redskab er også Ordet, men den øser af de dybeste kilder, taler med visdom blandt dem, der er nået til at være et fuldvoksnet menneske (Ef.4,13). Vækkelsen er lynet fra oven, som tænder ny ild. Liturgien er Herrens lue, som allerede brænder i de

troende. Vækkelsen hører op, men liturgien forbliver, når alt sammenfattes i den evige taksigelse og tjeneste. Dog, deri kaldes ikke på nogen jalousi. Liturgien kendes hos os endnu kun i jordisk skikkelse, under ceremoniernes relative frihed.

Lad dette hyrdebrev hermed være omtalt og anbefalet enhver interesseret. Det holder selv den norm fra fædrene, som biskoppen indskærper enhver forkynner: Bibelsk af indhold. Klart i disposition. Enkelt og konkret i sine eksempler og udtryk. En fornøjelse at læse, nu i Frede Møllers oversættelse. Det rækkes os med biskoppens underskrift: "Jeres broder, fælles med jer om trængslen og Riget og udholdenheden i Jesus!" (Åb. 1,9).

"Vor arv vi kendes ved" - hyrdebrev af Bo Giertz, biskop. Lohses Forlag, Fredericia, 1995. 122 s + studieplan bagest i bogen. Bogladepriis kr. 128.

PRÆDIKEN TIL FASTELAVN

Af pastor Jais H. Tinglunds, Farsø

Tekst: Luk. 18,31-43

"Se, vi går op til Jerusalem" sagde vor Herre Jesus. Og som et ekko af Herrens ord havde allerede i århundredreder klinget det gamle gudsfolks valfartssang: "Jeg frydede mig, da de sagde til mig: vi drager op til Herrens hus. Nu står vore fødder i dine porte, Jerusalem, Jerusalem, du er bygget som byen, hvor folk forsamlers sig. Her drager stammerne op, Herrens stammer."

Jeg frydede mig, da de sagde til

mig: vi drager til Herrens hus. Det var ikke det første, som faldt disciplene i tanke ved Herren Jesu tale om det som forestod: "Vi går op til Jerusalem." Og Han skulle overgives til hedninger, hånes, mishandles, spyttes på, piskes, slås ihjel og på den tredje dag opstå.

Jesus selv skulle ikke få lov til at fejre påske, skulle ikke få lov at nyde påskemåltid med påskelam og alt, hvad der hørte til. Han måtte

holde sit eget påskemåltid med sine disciple, og på slagtingens dag skulle Han selv slagtes, selv blive den endelige påskelam. Han skulle pines til døde. Ja, mere end det, Han skulle dø forladt af Gud, berøvet den Guds nærhed, som kan gøre selv den mest lidelsesfulde og uudholdelige død næsten udholdelig. Alt skulle tages fra Ham, al trøst, alt håb, al glæde, al Guds kærlighed, al vished om, at Gud ikke for evigt ville overgive sin salvede til dødsriget. For Gud *ville* forkaste sin salvede. Gud *ville* give sin elskede Søn sin altopslugende og altgennemtrængende og altødelæggende helvedesvrede i vold. Al synd og al ondskab, al den uret, som mennesker har øvet imod Gud og imod hinanden, alt ondt, som tænkes kan og mere end det - alt sammen skulle det vælte ind over Herrens salvede og opsluge Ham og lade Ham gå til grunde i et evigt uudholdeligt Helvede.

I sandhed ikke et muntert budskab, i sandhed ikke lovende udsigter. Det er ikke underligt, at det var dunkel tale for disciplene. Ikke underligt, at de ikke straks hørte den gamle valfartssang som et ekko af Herrens tale: "Jeg frydede mig, da de sagde til mig: Vi drager op til Herrens hus." Ikke underligt, at de havde vanskeligt ved at fryde sig, da Han sagde til dem: "Vi går op til Jerusalem."

På sin vis er der heller ingen grund til at undre sig over, at lærde folk i dag nægter at høre budskabet som et glædeligt budskab og

taler om blodtørst og primitive gudsforestillinger og mytologiske lag og alle mulige andre dybsindigheder.

Først når vi ikke længere er blinde, kan vi se. Først når vor Herre Jesus selv i sin nåde åbner vort hjertes blinde øjne, som Han åbnede den blindes øjne ved Jeriko, kan vi se og forstå. Vort hjertes blinde øjne ser en tragedie, et forsmædeligt nederlag i Herrens lidelse og død i Jerusalem. Eller en anstødssten, en forargelse, et værk af en grusom og blodtørstig Gud, som hører hjemme i primitive gudsforestillinger i Skriftens mytologiske lag; eller hvad det nu hedder. Men når Herren Jesus åbner vort hjertes blinde øjne, ser vi andet og mere end det. Vi ser, at Gud ikke gør os uret, når Han dømmer os som fortabte. Vi ser Herrens lidelse og død som det største og mægtigste udtryk for Guds kærlighed. Vi ser, at den Gud, som har ladet sin Søn lide al Helvedes og gudsforladtheds pine og kval ikke er en grusom og blodtørstig Gud, men en Gud, som har elsket os og for vor skyld givet afkald på det kæreste, Han havde. Vi ser, at det må være sådan. Vi forstår ikke, men vi ser. Og vi har tillid til, at Gud, som har udvirket alt dette, har gjort alting vel.

Når Herren Jesus helbreder vort hjerte for dets blindhed, kan vi glæde os over Hans ord: "Se, vi går op til Jerusalem." Da kan vi glæde os over alt det, som er skrevet ved profeterne, og som skete med Menneskesønnen. For da ser vi, at alt,



tegning af C-G Almqvist

hvad Han led, led Han til frelse for os. Da kan vi se, at beretningen om Hans lidelse og død er beretningen om, at der *er* gjort fyldest for os, at vor synd er sonet, vor brøde betalt, at én er trådt i vort sted, som har båret og opslugt og tilintetgjort al synd og skyld og straf. Da ser vi i den korsfæstede Jesus ikke et skammens og nederlagets og forbandelsens symbol, men et sikkert vidnesbyrd om, at det *er* fuldbragt, Gud er ikke længere vred, ingen synd, ingen skyld, ingen mangel hos mig kan skille mig fra min himmelske Faders kærlighed. Da kan det gamle gudsfolks valfartssang blive vor fastelavnssang: "Jeg frydede mig, da de sagde til mig: vi drager op til Herrens hus, Jerusalem, du er byg-

get som byen, hvor folk forsamler sig. Her drager stammerne op, Herrens stammer."

Herrens vandring til Jerusalem fører til oprettelsen af den nye pagt, hvor Han selv er den nye helligdom, som alle Herrens udvalgte af alle folkeslag og tungemål overalt i verden samler sig om, Han, som blev det sande og endelige og fuldkomne offer, som kommer til os og skænker os sig selv at æde og drikke og igen og igen giver os del i det fuldkomne offer, hvormed Han én gang for alle har ført os og stadig fører os til fuldendelse og har givet og stadig giver os del i en evig og uforgængelig og uudslettelig forløsning.

Derfor må vi glæde os, når vi

hører Hans ord: "Se, vi går op til Jerusalem," for det forkynnder os en stor herlighed, det forkynnder os en evig andel i den himmelske rigdom, som overgår al sans og forstand, forkynnder os, at vi er Faderens elskede børn, og at en himmelsk sejrskrans venter os, mod hvis herlighed al anden må blegne og ganske gå til grunde.

Når vi så går ind i fastetiden med dens beredelse og bod, gør vi os på ny blinde for glæden? Nej. Vor vished om, at vi ved Herren Jesu mellemkomst er gjort til borgere i de levendes land og arvinger til den himmelske herlighed, skal aldrig gå os af minde. Og vi fordriver ikke glæden af vort hjerte, når vi for en tid lader jubelen forstumme og følger vor Herre på Hans tunge vej til korset. Men vi følger netop Ham, mindes netop om den tunge vej, mindes om, hvad vor frelse har kostet, for at vi ikke skal glemme, hvor stor og dyrebare en frelse, vi har fået andel i. Vi betragter for en tid vor synd og skyld, ikke fordi vi har glemt, at den er tilgivet i Kristus, men for at mindes om, hvilken *dyrebare* sandhed det er, at vor synd er sonet, vor brøde betalt. Vor

frelse er ingen selvfølge. Vor frelse er verdenshistoriens største under og mysterium. At Gud, vor synd og skyld til trods, dog bevarede sin kærlighed til os og satte hele frelseshistorien i værk til vor frelse. At Guds Søn blev menneske og sonede vor synd og skyld og opstod af den evige død til evigt liv for os. Det er ikke nogen selvfølge, og det trænger vi til at mindes om, for hvor fristende er det ikke for os at komme til at tænke selvfølgeligt om Guds nåde. Og selvfølgelighedens billige tilgivelse kan ikke i det lange løb give os sand vished eller sand trøst eller sand glæde. Derfor mindes vi om, at vor frelse er et dyrebart mysterium og ikke en selvfølge. Derfor følger vi Ham i fastetiden på Hans tunge vej til korset. Derfor lader vi for en tid den mest ekstatiske jubel forstumme. Men glæden fordriver vi ikke fra vort hjerte, vi går op til Jerusalem, for midt i forberedelsens tidens bod glæder vi os til at holde påske. Vi glæder os over, at vi kan forberede os på at fejre et fuldendt frelsesværk. Vi fryder os, når Han taler til os: Se, vi går op til Jerusalem!

NEDERLAGETS MÆND

af sognepræst Olav Fog, Blaaehøj.

Højkirkeligheden har altid sat kirkens embede højt. Det er indstiftet af kirkens Herre, det er apostolisk, det er bibelsk og hører til kirkens væsen.

Til kirkens embede hører også

bispeembedet. Højkirkelige har altid agtet og æret folkekirkens bispeembede. Selv om den historiske bispe-succession blev brudt ved reformationen, har vi alligevel anset det danske bispeembede for stående i

den apostolske succession, sådan som også Porvoo-erklæringen forstår det. Ellers ville vi, der er ordineret af disse biskopper, jo ikke være rette præster.

Forholdet mellem bispeembedet og præsteembedet har været debatteret en del i den sidste tid. I grundtvigske kredse - men også andre - hælder man til den anskuelse, at en biskop bare er en præst, hvem man har tillagt tilsynsmyndighed. Ud fra denne opfattelse rummer præsteembedet alt, hvad der hører til embedet, og biskoppens tilsynsmyndighed er ikke en del af det indstiftede embede, men bare en borgerlig myndighed, som sorterer under kongens ordinans. Det svarer også godt nok til den måde, bisperne varetager deres tilsynsmyndighed på: som statsadministrationens forlængede arm.

Dette kan imidlertid ikke være rigtigt. Tilsynsfunktionen hører med til det indstiftede, apostolske embede - det er der bibelsk belæg nok for. Altså er bispeembedet det apostolske embede i dets fylde, d.v.s. det rummer alt, hvad Kristus har befuldægtiget, både myndigheden til at ordinere til biskop, præst og diakon, tilsynsmyndigheden, lære-myndigheden og jurisdiktionen (jvf. CA 28,20-22 og kybereneses = ledelse, 1. Kor. 12,28). Som embedet i dets fylde er bispeembedet det primære og præsteembedet det afledte. Det danske præsteembede har ikke det, vi forstår ved tilsynsfunktion, nemlig over et større område med flere præster, og det

har heller ikke ordinationsretten. I vor lutherske kirke har præsten dog også fået specifikke biskoppelige funktioner overdraget, f. eks. konfirmation og i særlige tilfælde ordination, når der er givet speciel fuldmagt dertil som hjemlet i f. eks. bispefrihedsloven.

Dette høje og hellige bispeembede agter og ærer vi. Men netop derfor bedrøver det os ganske særligt, hvis det beklædes af mennesker, som lærer eller bestemmer mod evangeliet. For at citere Den Augsburgske Bekendelse, artikel 28: "Men når de lærer eller bestemmer noget mod evangeliet, da har menigheden en befaling fra Gud, som forbyder at adlyde. Matt. 7,15: 'Vogt jer for de falske profeter' ... Og Augustin siger i brevet til Petilian: 'Man bør heller ikke give katolske biskopper medhold, hvis de måske nogetsteds fejler eller mener noget mod Guds kanoniske skrifter'".

Men det er jo lige det, vore danske biskopper gør! Og har gjort længe! Lige siden 1948 har danske biskopper i strid med "Guds kanoniske skrifter" og det apostolske embede ordineret kvinder til præsteembedet, og som det sidste nu også til bispeembedet. Men ikke nok med det: de tvinger også alle til at godkende deres ordinationer - ikke blot i den forstand, at de sogne, der har kvindelige præster, er henvist til at bruge dem, men også ved, at ordinander mod deres samvittighed tvinges til at godkende de kvindelige præster som rette præster ved at blive ordineret sammen

med dem og give håndslag som udtryk for præsteligt "broder"skab, og at ordinander i Helsingørs og Grønlands stift er tvungne til at modtage en ugyldig ordination af en kvinde, der mod Skriften er ordineret til biskop.

"Hvorfra har biskopperne retten til at pålægge menighederne sådanne traditioner til at besvære samvittighederne med, når Peter forbyder at lægge åg på disciplene, når Paulus siger, at magten er givet dem til opbygning, ikke til nedbrydning. Hvorfor forøger de synderne ved sådanne traditioner?" (CA. 28,42). Der skal her huskes på, at det apostolske embede ikke er en menneskelig tradition, men en guddommelig indstiftelse, der hører med til evangeliet. Biskoppernes ordination af kvinder derimod er en menneskelig tradition, som de tvinger menighederne og samvittighederne med.

Vi har forsøgt at tale dem fra det med argumenter, men de har ikke gidet svare. Vi har søgt forhandlinger med dem for at lette situationen for de præster og præstekandidater, hvis samvittigheder tvinges, og træffe aftale om varige ordninger, men de har været vrangvillige og stejle. Vi har bedt for dem, men de har stået imod. Vi har respekteret dem, og de har grint af os. Vores tålmodighed er sat på en urimelig hård prøve, og dog håber vi stadig, de snart går med til rimelige faste ordninger for dem, der står fast på kirkens apostolske embedssyn. Biskopperne må

selv tage ansvaret for deres skismatiske handlinger.

Deres synderegister er omfattende. Det drejer sig jo ikke kun om kvindelige præster. På det sidste er bisperne blevet temmelig rabiate. Man mærker, at de vil kæft, trit og retning i folkekirken, og derfor farer de op over de mindste forseelser. Hvis det så endda bare var forseelser mod evangeliet, men dem negligerer de i stort tal og kaster sig i stedet over "forseelser" mod tidens yndlingstanker. Tilfredsstillelsen af folkeflertallets behov, moralskt og religiøst, bliver det ledende princip på bekostning af Bibel og bekendelse. Lad os se lidt på det.

Bertil Wiberg i Roskilde stift gav provsten i Haslev en næse, fordi han korrekt nok havde nægtet kirkelig begravelse af en mand, der i mange år havde været udmeldt af folkekirken. Biskoppen vil gerne være folket tilpas, og gøre kirkelig begravelse til en menneskeret. Der må ikke gøres forskel på folk. De skal alle i himlen - uanset om de piver eller gør. Samme Wiberg syntes også, det var uantageligt, at en kvindelig præst i Holbæk havde skønnet, at der ved en konfirmationsgudstjeneste ikke var plads til en barndåb også. Uden at forelægge sagen til udtalelse hos den kvindelige præst, havde han allerede dømt hende i pressen. Biskoppen kan ikke fratage en præst (her må vi se bort fra, at der er tale om en dame) retten til at skønne om gudstjenestens bedste tilrettelæggelse.

Ganske forkastelig er også biskoppens alvorlige procedurefejl. Gennem det hele mærker man en degradering af præsten til blot at være funktionær uden ret til selvstændig forvaltning af sit embede. Demokratiet i kirken råber: Op med menighedsrådet, ned med embedet, skønt menighedsrådet hører under kongens ordinans, mens embedet hører under Kristi ordinans.

Den samme tendens gør sig gældende i den verserende præstekjolesag, forårsaget af biskop Geils næse til Orla Villekjær. Uanset hvad man mener om Villekjærs måde at tale abortsagen på, har han og enhver anden præst ret til at benytte præstekjolen offentlig ved forkyndelsen af Guds ord over for myndighederne. Villekjær optrådte netop ikke privat, men på Guds ords og dermed folkekirkens vegne. Han gjorde det, som biskopperne skulle have gjort. Men Geil og andre biskopper sad sikkert og krummede tæer af bare flovhed over, at folk nu opdagede, at kristen moral kan være direkte modsat pæn borgerlig moral. Det er flovt, hvis kirken ikke er med på folkets sidste nye hit i moralopfattelse! Sæt nu folket blev forarget! Og meldte sig ud af folkekirken!

Vincent Lind, nu afgået biskop i Fyns stift, ordinerede Lene Sjørup, som i sin bog "Du er gudinden", Hekla 1983, indrømmede, at hendes teologi fra neden (psykologisk - sociologisk) ikke er kristendom. Ja ja, hvorfor skal kirkens præster absolut være kristne! Samme Lind

var også noget uheldig med udtalelser om et vielsesritual for homofile - noget han senere måtte hale lidt i land på.

Kjeld Holm i Aarhus og Lodberg Hvas i Aalborg har det med at overfuse unge kandidater, der søger embede. Hvas har anlagt læresag mod en præst i sit stift, Feldbæk Nielsen, for fornægtelse af læren om genfødsel i dåben. Udmærket. Men hvorfor ikke også anlægge læresag mod en nabopræst, der lærer, at mennesker er Guds børn allerede fra fødslen. Et sådant syn gør al tale om genfødsel meningsløs. En præst i et andet stift fornægter det gældende dåbsritual og opstiller et modritual. Han burde også anklages. Som Erik Bennetzen skriver i Kristeligt Dagblad den 14/12-95: "Det er forargeligt, at der åbenbart ikke råder lighed for loven i folkekirken."

Niels Holm i Ribe driver nepotisme, idet han kort efter sin bispevielse sørger for gennem domprovsten, at hans bror bliver provst i sit stift. Johannes Johansen, fhv. bisp i Helsingør, forsvarede i sin tid Lene Sjørups og Torben Gudmand-Høyers kætterske forkyndelse i Farum, og Thorkild Græsholt udskifter af og til sit bibelsyn, så det passer.

Norman Svendsen, København stift, ordinerer homofile præstinder og indsætter homofile provster, idet han i svar til Lindhardt Jensen, IM's formand, mener, at Guds lov, som den er begrundet i skabelsen, ikke hører med til Guds ord og derfor ikke er forpligtende. Hvilken

vidunderlige teologi! Dertil kommer så, at det var Norman Svendsen, som ordinerede Liselotte Rebel og dermed skabte en ny og umulig situation i folkekirken.

Ja, det var lidt af synderegisteret. Andre kan sikkert supplere det.

I 1969 skrev professor P.G. Lindhardt en bog, som hed "Nederlagets mænd". Den handler om de danske biskopper - altså om de sidste katolske biskopper inden reformationen. Da de blev afsat, blev de puttet i fængsel. Det skulle man også gøre med de nuværende, skrev Søren Krarup engang - et synspunkt, som lod sig høre.

Lindhardt karakteriserer de daværende biskopper således: "hverken stærke eller lysende personligheder ... det skortede dem slemt på vid-syn, kraft og evne til at beherske de skiftende situationer" (forord, s.7). Om det også gælder de nuværende, må enhver selv dømme om.

"De blev også konfronteret med overmægtige tendenser i samtiden og var på forhånd dømt til at tabe, uanset deres personlige kvaliteter," fortsætter Lindhardt. Ja, også i dag står vi over for overmægtige tendenser i samtiden, som tapper menighederne for tro, håb og kærlighed, så frafaldet accelererer. Disse tendenser evner vore biskopper slet ikke at stå op imod, ja, de har vel slet ikke opdaget dem, og hvis de har, så ikke set deres farlighed og derfor enten negligeret dem eller allieret sig med dem. De har opgivet kampen.

De har opgivet at komme menig-

hederne til undsætning - eller de vover det ikke. Karakteristisk nok har biskopperne sørget for, at ordene i det tidligere bispevielsesritual om at "lide for Guds ord skyld, når verden forsmå den sunde lære" er strøget i det nye. I stedet for at lide for Guds ord skyld og kæmpe for bibelsk, apostolsk og evangelisk-luthersk tro har biskopperne nøjet sig med at forsvare "the establishment" og egen magtposition.

De overmægtige tendenser i samtiden, som vore biskopper ikke evner at stå op imod, er en fundamentalistisk antifundamentalisme, der bundet i humanismen med den individualisme, relativisme og emancipation fra alle andre autoriteter end mennesket selv. Man evner ikke at hævde åbenbaringsens gyldighed over for alle rationelle og irrationelle indvendinger i samtiden. Man tror, at kirkens troværdighed står og falder med dens konformitet med tiden, og så er det i virkeligheden lige modsat: kirkens troværdighed står og falder med, at den er sig selv lig, at den ikke modsiger sin egen Skrift, sin egen bekendelse og sit eget ritual, koste hvad det koste vil! Det giver respekt! Gud har ikke givet os en fej ånd, jvf. 1. Tim. 1,7.

Vore biskopper vil sikkert benægte alt dette, ja, blive dybt forargede over, at nogen kan påstå, de ikke er tro mod Bibel og bekendelse. Men det er nok, fordi de ikke fattet, hvad kirken er oppe imod. De synes at tro, det er harmløst, og at kirken udmærket kan alliere sig

med tidens tanker uden at tage skade. Deres "teologi" er en retræte-teologi. De er bestandig på tilbagetog, selv om de leger stærke mænd. Til sidst er kristendommen

gået op i den almene kulturbevidsthed og har udslettet sig selv. Jo, de er nederlagets mænd, selv om de som deres forgængere aldeles ikke på forhånd er dømt til at tabe!

KØBENHAVNS VESPERRING

2. Påskedag, den 8. april kl. 19,00:

Påske-Festvesper i Bethlehemskirken. Prædikant, pastor Bjørn Hansen. Herefter kaffesamvær. Aftenen slutter med Completorium.

2. Pinsedag, den 27. maj kl. 19,00:

Pinse-Festvesper i Hans Egede Kirke. Prædikant, pastor Ole Skjerbæk Madsen. Herefter kaffesamvær. Aftenen slutter med Pinse-Matutin.

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE Til kalenderen.

LANDSKONVENT

Fra torsdag den 16. maj sidst på eftermiddagen til lørdag den 18. maj over middag er der LANDSKONVENT i Sct. Pauls Kirke i Aarhus.

KIRKELIG FAMILIELEJR

Fra fredag den 12. juli sidst på eftermiddagen til fredag den 19. juli om formiddagen er der KIRKELIG FAMILIELEJR på Syndevæd-Centret. Lejren ledes af familierne H.J. Thorsgaard Mortensen og Peter Østerby-Jørgensen. Køkkenet ledes af Knud Christensen.

RETRÆTE

Fra søndag den 8. september sidst på eftermiddagen til onsdag den 11. september om formiddagen afholdes der RETRÆTE for både mænd og kvinder på HELLIG KORS KLOSTER i Lem. Nærmere oplysninger om retræten kan fås hos pastor Olav Fog, Blaaahøj.

HØJKIRKELIGT PRÆSTEKONVENT

Fra søndag den 17. november om aftenen til mandag den 18. november sidst på eftermiddagen, afholdes der præstekonvent i Blaaahøj Kirke og -Præstegård. Alle interesserede præster er velkomne.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.

Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulsdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors.
Pastor Jais H. Tinglund, Nørregade 54B,
9640 Farsø.

Ekspedition:

Bladet koster 100 kr. årligt i abonnement,
for studerende 75 kr. årligt. Beløbet indbe-
tales til FKF's kasserer, bogholder Jørgen
Poulsen, Christianshavns Voldgade 43,3th.
1424 København K. Tlf. 31 57 53 16. Post-
giro 2 08 81 42.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's
Forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330
Brande. Telefon 75 34 50 61.

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Olav Fog, Præstegårdsvej 11,
Blåhøj, 7330 Brande. Tlf. 7534 5061

Bestyrelsen iøvrigt:

Kirketjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.

Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14,
2100 København Ø.

Bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns
Voldgade 43,3th., 1424 København K.

Sognepræst Frede Møller, Hinge Præstegård,
8620 Kjellerup.

Medlemmer betaler 200 kr. årligt til fælles-
skabet. Dette beløb omfatter også abon-
nement på Re-formatio. Ægtepar 250 kr.
Studerende og pensionister betaler 125 kr.
for enkeltmedlemskab. Pensionistægtepar 150
kr.

INDHOLD - NR. 1 - FEBRUAR 1996 38. ÅRGANG

<i>Skaaheim, Anfinn:</i> Omkostningene med å være prest	2
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> "Præsten i tjeneste"	10
<i>Møller, Frede:</i> Når troen bliver tabu	13
<i>Wagner, Hartvig:</i> Præsteembedet - Herrens indstiftelse	20
<i>Hansen, Bjørn:</i> Et hyrdebrev fra 1949	25
<i>Tinglund, Jais:</i> Prædiken til Fastelavn	27
<i>Fog, Olav:</i> Nederlagets mænd	30